

MILLER, S. M.: Comparative Social Mobility*Curr. Sociol.* 9, 1960, č. 1: 1–89

Srovnávací sociální mobilita. Studie sociální mobility; četné údaje převzaty z různých starších studií a statí, uvedených v bibliografii, jež obsahuje 138 literárních pramenů. Projevy sociální mobility empiricky zjištěné doloženy hojnými příklady: Austrálie, Dánsko, Finsko, Francie, Holandsko, Indie, Itálie, Japonsko, Maďarsko, Norsko, Portorico, SSSR, USA, Velká Británie, Záp. Německo. Výklad doplněn řadou extrapolacních tabulek.

BIRNBAU, Norman: The Sociological Study of Ideology (1940–60)*Curr. Sociol.* 9, 1960, č. 2: 91–172

Sociologická studie ideologie. Souborné pojednání o sociologických studiích ideologie; diskutován též empirický přínos sovětských autorů, jakož i marxistická teorie vůbec. Bibliografie, jež obsahuje celkem 702 uťříděných anotací, je uspořádána takto: I. Teoretické a metodologické studie: 1. Obecný přístup a zprávy o vývojových trendech (59); 2. Teoretické základy analýzy ideologie (29); 3. Obecná sociologická teorie se závěry pro analýzu ideologie (8); 4. Přínos filosofie (13); 5. Přínos sociální a kulturní antropologie (20); 6. Přínos psychoanalýzy (16); 7. Přínos sociální psychologie (16); 8. Přínos psychologie poznání (9); 9. Přínos jazykovědy (8); 10. Metody analýzy ideologie (14); 11. Problémy metody v sociálních vědách (všeobecně – 7); 12. Problémy metody v sociologii (27); 13. Metodologické problémy v ekonomice (4). II. Marxismus: 1. Marxismus (kritické studie – 28); 2. Marxismus (ortodoxní – 22). III. Základní studie (všeobecně): 1. Interpretace západní průmyslové společnosti (32); 2. Práce zabývající se jinými společnostmi (31); 3. Běžné výzkumy a šetření spadající do rámce politické sociologie (17); 4. Masové sdělovací prostředky (12); 5. Masová kultura a její problémy (11); 6. Sociologie umění (12); 7. Sociologie literatury (32); 8. Sociologie hudby (4); 9. Některé novější historické studie (38). IV. Ideologie ve svém specifickém sociálním kontextu: 1. Tržní vědomí (všeobecně – 11); 2. Ideologie elit (10); 3. Ideologie střední třídy (6); 4. Ideologie dělnické třídy (14); 5. Intelektuálové a inteligence (34). V. Studie jednotlivých ideologií: 1. Politické ideologie (všeobecně – 19); 2. Konzervatismus (8); 3.–4. Komunismus (kriticky – 36); 5. Fašismus (4); 6. Liberalismus (7); 7. Nacismus (12); 8. Socialismus (16); 9.

Imperialismus (5); 10. Iracionalismus (6); 11. Nacionalismus (13); 12. Rasismus a antisemitismus (6); 13. Ideologie vyšších tříd (21); 14. Lidová hnutí (8); 15. Utopické myšlení (13).

LANDHEER, Bart: The Concept of "Social Change" in Sociological Theory*Int. J. Compar. Sociol.* 1, 1960, č. 1: 76–88

Pojem „sociální změny“ v sociologické teorii. Tento pojem lze vztahovat jednak 1. na změny v sociální adaptaci, které probíhají dlouhodobě, jednak 2. na záměrná opatření, jejichž cílem je přivodit sociální změnu. V druhém případě třeba rozlišovat mezi změnami v sociální realitě (např. vzrůst populace) a změnami v systému hodnot. Sociologické teorie zabývající se dlouhodobými změnami se opírají o teorii sociální evoluce. Stane-li se sociální adaptace adekvátnější, vytvoří se příznivá situace pro vznik široce a lépe integrovaných sociálních skupin, avšak příčiny lepší adaptace museli bychom pravděpodobně hledat ve sféře biologické a psychické. Poslední příčina tkví v evolučním procesu člověka samotného a změn v jeho psychické struktuře, o nichž dosud nemáme uspokojivé teorie. V přítomnosti se zdá, že se nacházíme v přechodném období: vývoj směřuje od národních společenství k velkým skupinám regionálních společenství; a posléze – k univerzální společnosti. Faktor sociální změny týká se spíše vnitřní než vnější změny, avšak dnešní regionální i národní společenství stále kladou větší důraz na vnější stránku, podobně jako v minulých stoletích, ačkoliv tento vývojový stupeň je podle autora již překonan.

THURNWALD, Richard: Problems of Empirical Sociology*Sociologus* 10, 1960, č. 1: 1–17

Problémy empirické sociologie. Historický vývoj sociologie, zejména v Německu, je charakterizován dvěma hlavními hledisky: Na jedné straně se setkáváme s názory zatíženými afektem (sociální kriticismus, utopie), na druhé straně s únikem do čistě teoretického pojmového myšlení, což posléze vedlo k závěru, že pojmy mají hodnotu reality a že sociologie je induktivní vědou. Aby se stala vědou empirickou, musí se sociologie zbavit tohoto nazírání. Zhruba řečeno: realita se projevuje analyticky oddělitelnými na sebe navazujícími dimenzemi fyzickými, chemickými, biologickými, psychickými a sociálními. Všechny jsou navzájem spjaty v tomto pořadí: Podmínky nižších, základnějších dimenzí